บรรณาธิการแถลง

วารสารพัฒนาสังคม ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร และฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 (ตุลาคม) ปีที่ 28 พ.ศ. 2569 ประกอบด้วยบทความ จำนวน 8 บทความ และมีบทวิจารณ์หนังสือที่น่าสนใจ จำนวน 1 บทความ เริ่มต้นด้วยบทความแรกเขียนโดย ไทศิต เครือโสม เป็นบทความเชิงแนวคิดที่วิจารณ์มุมมองแบบ "ขาดพร่อง" ต่อแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมอีสาน และเสนอว่าความเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นตำแหน่งทางสังคมที่ฝังอยู่ในโครงสร้าง มากกว่าเป็นความล้มเหลวส่วนบุคคล ผลลัพธ์ของเด็กขึ้นกับกระบวนการในครอบครัว ความหมายทางวัฒนธรรม (ตราบาป การนินทา) และเครือข่ายเครือญาติ (ปู่ย่าตายาย เงินส่งกลับบ้าน) ไม่ได้ขึ้นกับโครงสร้างครอบครัวเพียงอย่างเดียว ผู้เขียนเสนอกรอบความสัมพันธ์ 4 องค์ประกอบที่เชื่อมไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคม และเสนอให้นโยบายคำนึงถึงบริบทและศึกษาพ่อเลี้ยงเดี่ยวต่อไป

บทความต่อมา โดย อุกฤษฏ์ เฉลิมแสน ได้ทำการศึกษาวิจัย งานวิจัยเอกสารที่ใช้กรอบ 5 แนวปฏิบัติของ Jakubik (2021) ได้แก่ envisioning, enabling, energizing, engaging และ executing วิเคราะห์การบ่มเพาะผู้นำที่มีปัญญาเชิงปฏิบัติ (phronesis) พบว่าทำได้ผ่านการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง PBL/IBL และบทบาทผู้บริหารการศึกษา แต่ติดอุปสรรคจากระบบประเมินเชิงปริมาณ ความตึงเครียดกับการมุ่งประสิทธิภาพ และเทคโนโลยี ผู้เขียนเสนอให้ปรับระบบประเมิน เปิดพื้นที่นวัตกรรม และพัฒนาครูให้เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้

บทความที่สาม โดย กัญญา อภิพรชัยสกุล และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง หลังโควิด-19: ข้อท้าทายด้านหลักประกันสุขภาพสำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย พบว่า เด็กข้ามชาติเข้าไม่ถึงบัตรประกันสุขภาพเพราะสถานะทางกฎหมายของพ่อแม่ และยังพบช่องว่างในการให้บริการแม่และเด็ก การจดทะเบียนเกิดและวัคซีนที่แตกต่างตามกันตามพื้นที่ รวมถึงปัญหาโภชนาการจากการปิดศูนย์การเรียนรู้ ข้อเสนอและคือหลักประกันสุขภาพแบบถ้วนหน้าที่ไม่ผูกกับสถานะ หน่วยบริการเคลื่อนที่ บทบาท อสต. และระบบโภชนาการฉุกเฉิน

บทความที่สี่ เรื่อง การจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน: บางน้ำผึ้งกับแม่กำปอง โดย กานต์สิรี โสภา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เปรียบเทียบสองชุมชนตามแนวคิดคลัสเตอร์ของ Porter พบว่าความสำเร็จขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม กฎระเบียบที่ชัดเจน การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และแรงสนับสนุนจากภายนอก บางน้ำผึ้งเด่นด้านการบูรณาการเครือข่ายภายนอก ขณะที่

แม่กำปองเด่นด้านการอนุรักษ์และการพึ่งตนเอง แต่ติดปัญหาการเปลี่ยนผ่านผู้นำ ประชากรน้อย และการปิดกั้นคนนอก งานนี้เสนอตัวแบบที่เชื่อมคณะกรรมการ คลัสเตอร์ภายใน และคลัสเตอร์ภายนอกเข้าด้วยกัน

บทความที่ห้า โมเดลปัจจัยความสำเร็จของมาตรฐานแรงงานไทย มรท.8001-2563 โดย ภคพร กุลจิรันธร เป็นงานวิจัยผสานวิธีจากสถานประกอบการ 320 แห่ง พบว่าระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง อุปสรรคหลัก คือ ผู้บริหารยังไม่มุ่งมั่นพอ บุคลากรขาดความรู้ และระบบเอกสารยังไม่เป็นระบบ ผล SEM อธิบายความสำเร็จได้ร้อยละ 72 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือความพร้อมของระบบการจัดการ รองลงมาคือความมุ่งมั่นของผู้บริหาร และสมรรถนะบุคลากร HR/Safety ส่วนวัฒนธรรมองค์กร แรงกดดันจากผู้ซื้อ และการสนับสนุนจากรัฐก็มีผลอย่างมีนัยสำคัญ ผู้เขียนเสนอให้เชื่อมมาตรฐานนี้กับ ESG และจัดทำแนวปฏิบัติรายอุตสาหกรรม

บทความถัดมา ได้ศึกษาเรื่อง สถานภาพความรู้จากพัฒนาการของระบบราชการภายใต้รัฐธรรมนูญไทย 2534–2560 โดย กฤษฎา พรรณราย และคณะ ได้วิเคราะห์หมวดแนวนโยบายแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญ 6 ฉบับ ใน 4 มิติ ได้แก่ โครงสร้าง กระบวนการ เทคนิค และความสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารร่วมสมัย พบว่า พัฒนาการจากการบริหารแบบดั้งเดิม สู่การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ต่อด้วย NPM ผสม Neo-Weberian และกลับสู่การรวมศูนย์แบบอำนาจนิยมผ่านยุทธศาสตร์ชาติ ส่วนฉบับชั่วคราวไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเสนอประเด็นวิจัยต่อ 3 เรื่อง ได้แก่ สภาพจริงของระบบราชการ ปัจจัยแวดล้อม และช่องว่างของรัฐธรรมนูญ 2560

บทความที่เจ็ด เป็นงานศึกษาของนักศึกษาจีน เรื่อง Current Status and Dilemmas of AI Usage by Vocational College Teachers in Henan งานวิจัยนี้ศึกษาการใช้ AI ของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาในมณฑลเหอหนาน ประเทศจีน โดยเก็บข้อมูลจากครู 276 คน และการสนทนากลุ่ม 5 คน พบว่า แม้ครูจะมีทัศนคติที่ดีต่อ AI และสนใจเรียนรู้การใช้งาน แต่ยังขาดความรู้พื้นฐานและทักษะในการนำ AI มาใช้ในการสอน ปัญหาสำคัญ ได้แก่ สถานศึกษายังไม่สนับสนุนการใช้ AI อย่างเพียงพอ ครูขาดเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมไม่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่สอน และยังมีเครื่องมือ AI ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับสายอาชีพไม่มาก ผู้วิจัยจึงเสนอให้กำหนดมาตรฐานทักษะ AI ของครูเป็นลำดับขั้น จัดอบรมตามระดับความสามารถ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู และสร้างแรงจูงใจให้ครูนำ AI มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยอาศัยกรอบแนวคิดของ UNESCO และ TPACK เป็นแนวทางในการพัฒนา

บทความถัดมา เป็นบทความวิชาการ โดย ภูมิ เพชรกาญจนาพงศ์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ตัวชี้วัดการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในบริบทไทย และได้นำเสนอดัชนีความยั่งยืนด้านที่ดินและทรัพยากรดิน (LSSI) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (LUS) และทรัพยากรดิน (SRS) ครอบคลุม

7 เสาหลัก 20 ตัวชี้วัด และ 40 ตัวชี้วัดย่อย โดยอ้างอิงแนวทางของ FAO เป้าหมายการหยุดยั้งความเสื่อมโทรมของที่ดิน (LDN) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีปัญหาข้อมูลที่ดินกระจัดกระจายและไม่เป็นปัจจุบัน แต่ละหน่วยงานใช้คำจำกัดความแตกต่างกัน และยังขาดการติดตามประเมินผลนโยบายอย่างเป็นระบบ บทความนี้จึงเสนอให้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลที่ดินระดับชาติ กำหนดมาตรฐานข้อมูลร่วมกัน ใช้ข้อมูลต่อเนื่องในระยะยาว และติดตามผลนโยบายโดยพิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงพัฒนาข้อมูลด้านความเป็นธรรม เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนมากขึ้น

สุดท้ายเป็นบทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง Why AI Undermines Democracy and What To Do About It โดย ดุษฎี วรธรรมดุษฎี บทวิจารณ์นี้อธิบายว่า AI ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่เป็นกลาง แต่สามารถส่งผลกระทบต่อประชาธิปไตยได้หลายด้าน เช่น การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อชักจูงผู้ลงคะแนน การสร้างฟองสบู่ตัวกรองที่ทำให้ผู้คนได้รับข้อมูลแตกต่างกัน การเพิ่มความขัดแย้งทางการเมือง และการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่บริษัทเทคโนโลยีและภาครัฐ ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะอำนาจนิยมดิจิทัล ผู้เขียนจึงเสนอแนวคิดประชาธิปไตยที่กำกับดูแล AI (Democratic AI) และประชาธิปไตยที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยี (Technodemocracy) โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างอำนาจของบริษัทเทคโนโลยีกับสถาบันประชาธิปไตย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาการศึกษาแบบบูรณาการหลายสาขา และกำกับการใช้ AI ให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

สุดท้ายนี้ขอให้ผู้อ่านทุกท่านได้โปรดมีส่วนร่วมด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และส่งบทความมาร่วมตีพิมพ์ เพื่อจะได้ช่วยกันขับเคลื่อน “วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร” ให้มีการพัฒนาคุณภาพต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง และโปรดอย่ารอคอย แต่จงติดตามด้วยความระทึกในดวงหทัยพลัน

ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

บรรณาธิการ

วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร
ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2569)

สารบัญ

Rethinking Single Motherhood in Thai-Esan Culture: A Hybrid Conceptual and Contextually Grounded Analysis 1
Taisith Kruasom

การบ่มเพาะภาวะผู้นำปัญญาเชิงปฏิบัติ: ความท้าทายและโอกาสในระบบการศึกษาไทย 30
อุกฤษฏ์ เฉลิมแสน

หลังโควิด-19: ข้อท้าทายด้านหลักประกันสุขภาพ สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย 58
กัญญา อภิพรชัยสกุล เฉลิมพล แจ่มจันทร์ วาทินี บุญชะลักษี

การจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน: ศึกษาเปรียบเทียบ 2 กรณี 85
กานต์สิรี โสภา

การพัฒนาโมเดลปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานมาตรฐานแรงงานไทย มรท.8001-2563 (TLS 8001-2020) 102
ภคพร กุลจิรันธร

สถานภาพความรู้จากพัฒนาการของระบบราชการ ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทย 2534-2560 129
กฤษฎา พรรณราย โกสินทร์ เตชะนิยม เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน

Current Status and Dilemmas of Artificial Intelligence Usage by Vocational College Teachers in Henan: Evidence From Henan Vocational and Technical College 156
Wang Ruilin Ekapum Jiemwittayanukul Kusuma Yamgate

วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร
ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2569)

สารบัญ

บทความวิชาการ

ตัวชี้วัดการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน: แนวความคิดและความท้าทาย ในบริบทของประเทศไทย 184

ภูมิ เพชรกาญจนาพงศ์ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม เกศวรา สิทธิโชค ธัชพงศ์พัฒน์ สีหะนาม

บทวิจารณ์หนังสือ

เหตุใดปัญญาประดิษฐ์จึงบ่อนทำลายประชาธิปไตย 205

ดุษฎี วรธรรมดุษฎี